

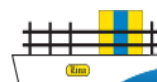

TÖREBODA KOMMUN

Riktlinjer för barnkonventionen i Töreboda kommun

Ett verktyg för att upprätta barnkonsekvensanalyser

Antagen av kommunfullmäktige
Töreboda 2020-01-27

Inledning

Den första januari 2020 är Barnkonventionen svensk lag. Barnkonventionen syftar till att ge barn oavsett bakgrund rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. I alla åtgärder eller beslut som rör barn ska barnets bästa beaktas. Barnkonventionen definierar barn som varje människa under 18 år och innehåller fyra grundläggande artiklar som ska vara styrande för tolkningen av barnkonventionens övriga artiklar.

Barnkonventionen innefattar 54 artiklar varav 41 är "sakartiklar" som slår fast vilka rättigheter varje barn ska ha. Övriga artiklar handlar om hur staterna ska arbeta med konventionen. Sakartiklarna ska läsas som en helhet. Det går med andra ord inte att lyfta ut en sakartikel och läsa den helt skild från de andra. Man brukar tala om att konventionen är "hel och odelbar".

De fyra grundläggande sakartiklarna, även kallat "grundprinciperna", i barnkonventionen som är vägledande för hur helheten ska tolkas är artiklarna 2, 3, 6 och 12. När man läser alla övriga artiklar ska man läsa dem med grundprinciperna "som glasögon".

Artikel 2 handlar om alla barns lika värde och rättigheter och att ingen får diskrimineras.

Artikel 3 anger att det i alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Begreppet "barnets bästa" är konventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.

Artikel 6 understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikeln handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.

Artikel 12 lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör barnet. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

För att kunna bedöma vad som är barnets bästa och hur rättigheterna kan tillgodoses måste man använda sig av olika perspektiv; *Barnperspektiv*, *Barnrättsperspektiv*, *Barnets perspektiv* och *Barnets eget perspektiv*.

Barnperspektiv: Hur vuxna ser på barnets situation. Vuxna ser barnet, strävar efter att förstå det och vidtar åtgärder som de bedömer vara till barnets bästa. I detta ingår att lyssna till barnet och respektera det som individ med egna rättigheter och uppfattningar.

Barnrättsperspektiv: Att vid varje beslut eller åtgärd som rör barn beakta att barnets rättigheter tas tillvara; barnets bästa, likvärdeprincipen, barnets synpunkter, barnets rätt att leva och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och bevov, barnets intresse på kort och lång sikt och att tillräckliga resurser avsätts.

Barnets perspektiv: Att som vuxen försöka förstå barnets perspektiv.

Barnets eget perspektiv: Lyssna på barnets egna åsikter och berättelser.

TÖREBODA KOMMUN

Syfte

Syftet är att riktlinjerna ska vara ett stöd i arbetet med barnkonventionen för att stärka barnets rättigheter på kort och lång sikt samt förbättra barn och ungas levnadsvillkor i Töreboda kommun. Syftet är även att riktlinjerna ska vara ett konkret verktyg vid upprättandet av barnkonsekvensanalyser.

Arbeta med barnkonventionen

Alla som direkt eller indirekt arbetar med barn berörs av barnkonventionen och ansvarar därmed för att barns perspektiv och rättigheter framträder i planering och utförandet av arbetet. Detta ansvar åligger även tjänstepersoner inom verksamheter som inte arbetar med barn men där konsekvenserna/resultatet av verksamheten påverkar barn på något sätt.

Ibland är det uppenbart att ett beslut kommer att påverka barn ibland är det inte lika tydligt. I båda fallen är det viktigt att använda barnkonventionen och se vad den säger om barns rättigheter i de beslut som fattas.

Barn påverkas till exempel när:

- en kommun ska bygga ett kulturhus
- en stadsplanerare förbereder nya cykelvägar
- en socialsekreterare beslutar om ekonomiskt bistånd för en förälder
- en politiker ska fatta beslut och fördela resurser
- det fattas beslut gällande utökning och /eller minskning av en skola

Barnkonsekvensanalys är en metod för att bedöma ett barns bästa, en grupp barns bästa eller barns bästa i allmänhet med utgångspunkt i en specifik åtgärd eller frågeställning.

Syftet med att upprätta en barnkonsekvensanalys är att öka kvaliteten i beslutsunderlagen för att stärka barnets rättigheter i kommunen och gynna barnets uppväxt på lång och på kort sikt.

Omfattningen av ett besluts påverkan på barn ska vara vägledande när man avgör om en barnkonsekvensanalys ska upprättas och hur omfattande bedömningen och dokumentationen ska vara.

Inför varje beslut ska verksamheten/beredande tjänsteperson ställa sig frågan om beslutet kommer att få direkt och påtagliga konsekvenser för barn, är svaret *nej* behöver man inte upprätta en barnkonsekvensanalys.

Är svaret *ja* ska en barnkonsekvensanalys upprättas. Det finns inte någon generell mall för hur en barnkonsekvensanalys ska genomföras, varför dessa riktlinjer kan användas efter behov.

Upprätta en barnkonsekvensanalys

Förslag till rubriker i barnkonsekvensanalysen

Bakgrund

Kartläggning

Beskrivning

Analys och prövning av åtgärder

Bedömning och förslag till beslut

Beslut

Konsekvensutvärdering

Bakgrund

- Vilket eller vilka barn berörs direkt eller indirekt?
- Berörs barn med särskilda behov eller med psykisk eller fysisk ohälsa?
- Varför ska en barnkonsekvensanalys göras?
- Vem har beslutat att en barnkonsekvensanalys ska göras?
- Vad är syftet?
- Vad är frågeställningen?

Kartläggning

- Vilken kunskap, forskning, beprövad erfarenhet och information behöver inhämtas för att kunna bedöma barnets bästa?
- Vad säger lagstiftning och barnkonventionen i frågan?
- Vad säger andra aktuella styrdokument i frågan?
- Finns det relevant statistik tillgängligt?
- Vilka rättigheter har barnet?
- Vad är barnets/barnens behov? Livsvillkor?
- Påverkas frågeställningen av barnets eller barnens kön, ålder, utvecklingsnivå och egna förutsättningar, i sin familj, i sin miljö, i sitt nätverk där förskola, skola fritid och kompisar ingår?
- Vilka åsikter har barnet/barnen om sin situation och eller den aktuella frågan?
- Vilka åsikter har det sociala nätverket?
- Vilka åsikter har personalen?
- Finns det andra intressen?
- Vilka ekonomiska och organisatoriska förutsättningar finns?
- Hur ser samverkan ut med andra aktörer?
- Vilka synpunkter och insatser har socialtjänsten, BUP eller andra aktörer?
- Vid individärenden bör frågan besvaras om anmälan ska göras enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Beskrivning

- Hur förhåller sig svaren enligt kartläggningen till den aktuella frågeställningen och barnkonventionens artiklar?
- Behöver syftet med barnkonsekvensanalysen ytterligare framgå?

Analys och prövning av åtgärder

- I analysen är *steg ett* att pröva vad som är barnets bästa och *steg två* att pröva hur tungt barnets bästa ska vägas i beslutet. Barnets bästa kan således vägas mot andras intressen. Intressekonflikter kan uppstå mellan enskilda barn, mellan ett enskilt barn och en grupp samt mellan grupper av barn. Det kan också uppstå intressekonflikter mellan barn och vuxna. Dessa intressen måste vägas i varje enskilt fall. Det är viktigt att det framgår i analysen vilka prioriteringar som gjorts samt vilka kompenserande åtgärder som kan vidtas om andra intressen har prioriterats framför barnets bästa.

I analysens *steg ett* kan följande frågor behöva besvaras för att kunna pröva vad som är barnets bästa

- Vilka förslag till lösningar finns?
- Vilka problem och/eller intressekonflikter finns i frågan?
- Tillgodoses barnets rättigheter enligt grundprinciperna i barnkonventionen, artiklarna 2, 3, 6 och 12 samt andra aktuella rättigheter?
- Vilka synpunkter har det berörda barnet/barnen? Hur har barnets/barnens åsikter beaktats?
- Hur har barnet/barnen fått ge sina synpunkter och vilken information gavs innan till barnet/barnen? Har detta påverkat barnets/barnens synpunkter?
- Hur upplever vårdnadshavarna och andra aktörer situationen?
- Vilken hänsyn har tagits till andra aktörers synpunkter?
- Hur samverkar aktörerna kring barnet/barnen?

I analysens *steg två* kan följande frågor behöva besvaras för att kunna pröva hur tungt barnets bästa ska vägas i beslutet

- Vilka andra intressen finns det att ta hänsyn till?
- Vilka kostnader medför förslagen och för vem?
- Vad blir de negativa och positiva konsekvenserna?
- Behöver en riskanalys eller effektkedja göras?
- Hur påverkas barnen på kort eller på lång sikt?
- Vilka kompenserande åtgärder behöver vidtas för det fall andra intressen väger tyngre än barnets bästa?

Bedömning och förslag till beslut

I bedömningen och förslag till beslut skrivs en sammanfattning om vad som kan anses vara barnets bästa utifrån barnkonsekvensanalysen samt förslag till beslut.

Förslagen kan vara olika och i de fall där det finns andra intressen som beslutsfattaren kommer att prioritera, ska förslag till kompenserande åtgärder även finnas med. Här bör också framgå hur beslutet ska återkopplas till barnet/barnen.

Konsekvensutvärdering

Barnkonsekvensanalysen avslutas med ett tydligt beslut om när en konsekvensutvärdering ska göras, hur den ska göras och av vem. I konsekvensutvärderingen följer man upp vilka effekter ett beslut faktiskt hade på barnet/barnen. Var de antaganden man gjort någorlunda korrekta? Vilka nya beslut behöver eventuellt fattas?

Mer information om implementering av Barnkonventionen finns bland annat på följande hemidor: <https://www.barnombudsmannen.se/> , <https://unicef.se/> , <https://skl.se/> och i boken Implementering av barnkonventionen – med hjärta och hjärna av Marie Lundin Karphammar.

Barnkonventionen – kort version

Artikel 1

Som barn räknas varje människa under 18 år.

Artikel 2

Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3

Barnets bästa ska alltid komma i första rummet.

Artikel 4

Konventionsstaterna ska sträva efter att till det yttersta av sina tillgängliga resurser söka förverkliga barnets sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. När resurserna inte räcker till bör man söka lösningar genom internationellt samarbete.

Artikel 5

Föräldrarna har det yttersta ansvaret för barnet och ska utifrån utvecklingen av barnets egen förmåga säkerställa att det får kännedom om och hjälp i att utöva sina rättigheter.

Artikel 6

Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

Artikel 7-8

Barnet har rätt till ett namn och en nationalitet. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka föräldrarna är. En stat får inte ta ifrån barnet dess namn eller nationalitet.

Artikel 9

Barnet ska inte hållas åtskilt från sina föräldrar mot sin vilja, utom när det är för barnets bästa. Barn som inte bor med båda föräldrarna ska ha rätt att träffa båda två regelbundet.

Artikel 10

Ansökningar från familjer som vill återförenas över statsgränser ska behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt.

Artikel 11

Ett barn får inte föras bort eller hållas kvar i utlandet utan tillstånd. Staten ska ingå avtal med andra länder för att bekämpa detta.

Artikel 12-15

Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör barnet. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.

Artikel 16

Varje barn har rätt till sin privat- och familjeliv, hem och post och ska skyddas mot ingripandet i dessa. Varje barn ska också skyddas mot angrepp på sin heder och sitt anseende.

Artikel 17

Alla barn har rätt att ta del av information från massmedia, som syftar till att främja deras välfärd och utveckling. Massmedia ska därför uppmuntras att sprida information särskilt riktad till barn, samarbeta över gränserna, producera barnböcker, sprida information på minoritetsspråk samt skydda barn mot skadligt innehåll.

Artikel 18

Båda föräldrarna har gemensamt det primära ansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för dem komma i första rummet.

Artikel 19

Barnet har rätt att skyddas mot fysiskt och psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare.

Artikel 20-21

Barnet, som berövats sin familjemiljö, ska ha rätt till alternativ omvårdnad. Vid adoption ska staterna säkerställa barnets bästa i enlighet med gällande lagar.

Artikel 22

Flyktingbarnet har rätt till skydd och hjälp om det kommer ensamt eller tillsammans med föräldrar eller annan person.

Artikel 23

Alla barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som gör det möjligt för dem att delta aktivt i samhället.

Artikel 24

Barnet har rätt till hälso- och sjukvård. Alla medlemsstater ska arbeta för att: minska spädbarnsdödligheten, bekämpa sjukdomar, bekämpa undernäring, avskaffa traditionella och hälsofarliga sedvänjor. Gravida och nyblivna mammor har rätt till hälsovård.

Artikel 25

Ett barn som har omhändertagits för vård, skydd eller behandling har rätt att få sin behandling och sitt omhändertagande granskat på regelbunden basis.

Artikel 26-27

Varje barn har rätt till den levnadsstandard som är skälig för att trygga barnets utveckling. Föräldrarna har huvudsakligen ansvaret för detta, men om de inte klarar av det, måste staten se till att det finns stödprogram för att säkerställa detta. Även barnets sociala trygghet ska säkerställas med till exempel socialförsäkringar som ska ges till familjer beroende på vilka tillgångar de har.

Artikel 28-29

Barnet har rätt till gratis grundskoleutbildning. Undervisningen bör förbereda barnet för livet, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap mellan folken.

Artikel 30

Barnet, som tillhör minoritetsgrupper eller ursprungsbefolkningar, har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.

Artikel 31

Barnet har rätt till lek, vila och fritid.

Artikel 32

Barnet har rätt att skyddas mot ekonomiskt utnyttjande samt mot hårt arbete som skadat eller hindrar barnets skolgång och äventyrar barnets hälsa.

Artikel 33

Barnet har rätt att skyddas från olaglig användning av narkotika.

Artikel 34

Barnet har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.

Artikel 35

Bortförande, försäljning eller handel med barn ska förhindras.

Artikel 36

Varje stat ska skydda barn från andra former av utnyttjande som kan skada barnet.

Artikel 37

Inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och bestraffning. Inget barn får olagligt eller godtyckligt berövas sin frihet. Barnet får inte bestraffas med livstidsfängelse eller dödsstraff. Varje frihetsberövat barn ska behandlas humant och med respekt. Barnet har rätt att snarast möjligt få juridisk hjälp. Barnet i fängelse har rätt till kontakt med och besök av sin familj.

Artikel 38

Konventionsstater ska vidta alla lämpliga åtgärder för att tillförsäkra att barn under 18 år inte deltar i väpnade konflikter. Barn får inte heller användas eller rekryteras av gerillarörelser med flera.

Artikel 39

Barnet som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återanpassning.

Artikel 40

Barnet som är anklagat för brott eller blivit dömt för straffbara handlingar har rätt till en behandling som främjar barnets känsla för värdighet och för andras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Artikel 41

Rättigheterna i konventionen gäller inte om andra nationella lagar ger barnet större möjligheter att förverkliga rättigheterna.

Artikel 42

De stater som anslutit sig till konventionen åtar sig att göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland vuxna och barn.

Artikel 43-45

Innehåller bestämmelser om hur alla länder som anslutit sig till konventionen ska arbeta för att förverkliga den. En övervakningskommitté inom FN granskar konventionsstaternas rapporter. FN-organ och frivilligorganisationer kan också delta med information till FN.

Artikel 46-54

Innehåller regler om hur stater kan ansluta sig till konventionen och när dessa börjar gälla. En reservation som strider mot denna konventions ändamål och syfte ska inte tillåtas.